

Газет 2001-йисан
ноябрдай ахатнава

РД-дин Докъузпара райондин общественно-политический газет
Общественно-политическая газета Докъузпаринского района РД

Эренлардин СЕС

№6 (676) 11 - Февраль, Арбе, 2015 - йнс. Къмет "зур йнс"-145 манат.

8 - февраль - Россиядин илимдин Югъ

Урусатда илимдин Югъ
фаллай къейдзавай. Амгъеле сал
пагъай Петрдин девирра кыле
гужувай. Цийи тарихдин Россияда
илимдин Югъ-сувар 1991-йисалай
жергедик акатна. Илимдин
меркездиз РАН (Россиядин
илимрин Академия) лугъува.
Адахъ 70 филиал ава.
Дагъустандани Гьамват Цацаадин
гъваруникъ галай Россиядин
Академиядин филиал ава.

Россиядин илимрин Академияда
ахцурни цувад агъзурдалай
кылихъ илимдин пешекарри
вегъмет члузавза. Россиядин
илимрин Академиятебин ва дуьм-
дуьз илимрин меспайрал машгъл
жеза.

Са Къурушрин хуьрай
ахъатнавай илимрин къадар вишеай
алатнава. Профессорар тир Алиев
Низам Баширович, Гъажиев Рашид
Сейфинович, Гъажиев Абдулмежиб

Абдуллаевич, Ирагъов Шивит
Фиридинович, Мегъмедшагъов
Магъмуд Агъедович, Нагъдиев
Сейфуллагъ Атаевич чи
республикада ва адалай къеце зурба
агалкъунар авай алимар аз
гъисабзава. Абуру урус илим вилик
гужуниз гъар са терефдай
гъасирзава...

Чи редакция

Кара-Куьредай тир академик

(очерк)

Букар Нагъметуллаевич
Гъамидуллаев 1953- йисуз
Докъузпара райондин Кара-
Куьре хуьре дидедиз хъана. Ада
А з е р б а й ж а н д и н
политехнический институт ва
Москвдин С. Орджоникидзедин
гъваруникъ галай управленидин
(идара авунин) институт
жъалгарна. 1976-йисалай иникъ
Пенза шегъерда яшамиз жева.
РФ-дин оборонадан
промышленностдин карханайра
механиквилелай башламишай
адан рехъ сифте Пенздин
"Текстильмаш", ахпа

"Автомедтехника" заводдин
директорвилтин къултугъдал къван
хъаж хъана. Алай вахтунда ам
"ОНИКС" гъвар алай лап цийи
ватлар ва приборар ахъуздавай,
абур муштерийриз агакъарзавай
компанийрин дестедин президент
я. Гъа са вахтунда ада Пенздин
Государстводин технический
академиядин экономикадинни
менеджментдин кафедрдиз
руководство гужва.

2007- йисалай Б.Н.
Гъамидуллаев Пенздин областда

Дагъустан Республикадин Векил, Москвада чапзавай "Президент" гъвар алай газетдин кьилин редактордин заместитель я. СССР чукIуруни кди чи вири республикайрин ва вири халкьарин алакьар кьатI жедай чкадал атана. Абуру хуьн, лап дуьзгунбур авун, гегъеншбур авун важиблу я. Дагъустан Республикадихъ галаз авай чи ватангьлидин алакьар лап мягъкембур я. Ада чи республикадин са газетдиз гайи интервьюда кьейдна: -Чи республика патал жувалай алакьдай кьван хийирлу крар ийиз кIанзаваз. Са бизи крар юзунни акгнава. Им разивал кьалуриз жедай кар я. Кьилди кьачуртIа, Пензалин карханайрин ва илимрин пешекарин патай Дагъустан Республикадин здравоохранение вишк тухуниз гьелелиг хейлин куьмекар ганва. Иллаки цийи медтехника агакьарун, авайбур чкадал кьайдадик кутун, медицинадин идараар чеб гадаракламишун патал договорар кутуннава.

Букар Нагъметулаевича суьгьбетна: -Чи пешекарри хьиз, плакчадинбуруни, гьелбетда, махсус чирвилер кьачурдалай кьулукъ, цийи медтехника ишлемешун хъсан жавва. Чаз генани чи республикадин районура (хуьрера) цийи жуьредин ФАП-ар (фельдшервилени акушервилени пункт) эцигиз ва гадаракламишиз кIанзава. Чебни фад-фадва гьакьван ужуниз эцигиз жедайбур я. И рекьай республикадин здравоохраненидин министерство сад тир икьардал атанва. И карди чи дагъдин четин шартIара яшамш жавай хуьрерин агьалийриз ийизай медицинадин

кьуллугъ хейлин хъсанардай мумкинвал гуда. Гьакьван фад ва ужун эцигиз жедай кьилдинисарин кIвалерин проектарни чакъ ава. Мишекьат шартIара, Пермдин областда дурум гузвай кIвалеринин технологинин инженерин фикир желб авун лазим я.

Мадни, чи республикада инвестицияризни (яни куьмекдин тулдин такьатар чара авун) инновацияриз (лап цийи затIар ва технологияр кардик кутун) еке майданар ва мумкинвилерни авайди гзафбуруз чизвач. За а мумкинвилер лап чIехи бизнесдал машгьулбуруз машгьур хуьн патал хейлин гуьруьшмивилер, санай-санисфин-хтунар тешкилзава. Гзаф выставка кайра иштиракзава ва выставкаар чеб (иллаки Дагъустандин карханайрин мумкинвилерин) тешкилиз куьмек гузва. И жигъетдай зини ва чи республикадин инвестициярин рекьай министрдин арада хейлин хъсан рахунар кьиле фенва, чун сад-садан гъавурда акъунва. Мад са тереф алай вахтунда зегъметдин ресурсар кIвалахралди гьаминарунихъ галаз алакьалу я.

Пензенский областда кIвалахиз кIанзавай жегъилар (гьелбетда, пешекарар хьайитIа мадни хъсан я) кIвалахралди, яшайишдин шартIаралди гьаминариз жедай мумкинвилер ава. И жигъетдайни зи рахунар республикадин яшайишдин ва зегъметдин министерствода хъанва. Икьрарарни кутIуннава. Чи регионрин арада культурадин, спортдин, туризмдин, маса рекьерайни сик алакьар арадал гьийдай шартIар арагъишна кIанда. Тайинтир кIвалах гьа и рекьайни

ийизва. Кьилинди ва кIанзавайди, кьагьулталхана кьакъуьн я. Кьакъвей кIвачиз цаз акьахда, лугъузва бубайрин камашу мисалда. Чун гьа мисалдал амалзавайбурукай я.

Гьамидуллаев Букар Нагъметулаевич техникадин илимрин доктор, Вири дуьньядин цийи технологиярин Академиядин академик, техникадин кьушунрин генерал-майор я. ВКП-дин эказар гамамариз хьайи заводар акъваз хьайила, ада заводар ислатъ продукция акъудун патал цийи рекьел гьийдай рационализаторвилни теклифар гъана. Нетикада чи уьлкведи цийи технологиярин комплекс арадал атана. Им уьлкве кьазанжийрин чIехи завадчикай хуьнтир. Даведин продукциядин чкадал ислатъ девирдин суьрсет акъудуниз гатIум хъана. Им федеральный бюджетдиз еке куьмек гунин ва инфляциядикай хуьнин гегъенш рекъ тирди чIехи илимри, жономистри ва жавабдар гьукуматдин кьуллугъ чийри гьикссна. Гьамидуллаеван теклифриз рекъ ачух хъана. Букаран сгьа Сиражуддин Нагъметулаевич Гьамидуллаев экономикадин илимрин доктор, профессор, Россиядин таможенный Академиядин Санкт-Петербургдин филиалдин проректор, таможендин кьуллугъдин полковника.

Гьар гьина яшамш жеватIани, агапъунар хуьрай чи ватангьлилийрихъ, чипинвилерихъ! Абуру чи чилин дамах ва кьилин винизвала.

Шагьбала ШАГЪБАЛАЕВ

Илимдин кьагъриман

Чи райондин алмри гьам советрин девирдин, гьамни алай алмдин урусатин илимдик чпин лайихлу пай кутуна. Абурун жергеда техникадин, медицинадин ва яшайишдин амай хилер вишк тухуниз тагъсир авур, чпин агапъунарал вирида дамахзавай перекалуксар ава. Месела: Иприс

Даштиев, Салигъ Гьейбатов, Гьамидуллаев, Батиев ва цIурацин масабур. Мисниссарин хуьрай тир Серкер Акбербубаевични гьа кьифледай я. 1954-йисуз юкьван школа акьалтIарай жегъилдин мурад Москвадин М. Губкина гIварунихъ галай нафтIадинни химиядин газдин санайин

институтдик экечIун тир. Меркезди фин паталди адакъ пул авачир, хизанда адалай гьейри ругуд аял чIехи жевай. Буба Бакудин нафтIадин мяденрин флети тимтир. Серкера Бакуда кардик квай индустриальный институтдиз

имтигъанар вахгана. Ана кѣлзавай йисара профессор Берга кѣлунрахъсан агаджунар авай Серкераз ажулту меслѣтар гуз хъана. Ада лугъудай: – Куз дагълара гсаф кѣметлу минералар ава...

Гатун каникулриз хуруз хтай гадади чи дагълара гѣлтзавай къванер кѣватѣиз хъана. Серкера кѣватѣиз минералрик, гъакъанкъатда къуркъушум ва къизил кваз хъана. Институтда кѣлзавай йисара С. Серкерова илимдиз талукъ месѣлайриз, чѣтин кътарик къай хийирлу атлариз, абурун составдиз баянар гузвай кѣметлу макъалахр «Математикадин просвещение» журналда چاپиз эгечѣна. Абурумуурдин практикада ишлемишунихъ еке метлеб авай. Жѣгъил пешекарди саки пуд йисуз Вирисоюздин геофизикадин илимдинни ахтармишунардай институтдин Волга- Уралдин филиалда кѣвалахна. 1966- йисуз кандидатипин диссертация хъана. Умуурдин ва яшайишдин лап муракаб хитериз талукъ илимдин кѣвалахриз баянар гуз, абур лезги чѣлалди элкъурун рѣгъят месѣла туш. Садра чѣхи алимди ахтармишунар кѣиле тухванвай терефриз фикир це: «Корреляционные методы анализа в гравиразведке и

магниторазведке», «Спектральный анализ в гравиразведке и магниторазведке», «Теория гравитационного и магнитного потенциалов», ихътин тѣварарай монографияр Москвада چاپдай акъатна И.М. Губкин атѣваруни къ галай институтда С.А. Серкерова 1982-йисуз ишмрин докторипин тѣвар къачуна. Адан илимдин кѣвалахриз техникадин илимдин доктор тир, профессор В.И. Аронова еке кѣмет гана. Физикадинни математикадин илимрин докторар тир Ю.А. Мироненкоди, В.П. Головнова къхъана: «Серкеров С.А.-илимдин рекъай чи уйкъедин лап зурба пешекар я. Ада илимда «душъушдин функциирин» теория

ачухна. Серкерован илимдин терефрин хийирлувиле виридуънядин геофизикри фикир гуз хъана. Абуруз талукъ яз Лос-Анджелесда (США), Глазгода (Анлия), Фрайбергта (Германия) илимдин конференцияр кѣиле тухвана. Чѣхи илимди жиримки йисара вичин хивез мадни са «машгъулувлин рехъ» тайинарна. С. А. Серкерова Къурун лезги чѣлаз таржума авуна. Адай са бязи кѣилер, месѣла, «Аллагъдин ктабдай» тѣвар алаз 1996-йисуз چاپдай акъатна М. Губкин атѣваруни къ галай нафтѣадин ва газдин академиядин академик, профессор, геофизикадин кафедрални завѣдѣш Серкер Акбербубадин хизанда авай са элим туш. Адан стха Нежефа, МГУ акъалтларна, физикадинни математикадин илимрин доктор яз, Москвадин илимринни ахтармишунрин институтда лабораториядин завѣдѣш яз кѣвалахъа. Муъу стха Тѣжудина, техникадин илимрин кандидат яз, Махачкалада технический университетда зѣгъмет чѣлугъава. Гъвечѣн стха Сайфуллагъа АО «Дагэнерго» кѣилин инженер яз кѣвалах итарайиъа.

Шагъбала ШАГЪБАТАЕВ

Эдебиятдин йис

Ада муъгъуъббатдин гъиссериз
майдан ачухна

(Шаир Стѣл Саяд дидеиз хъайидатай инихъ 135 йис тамам хъунин юбилейдиз талукъ яз)

Стѣл Саяд вишкан Куъре округдин Агъа Стѣлрин хуъре лежбер Гъасан – Гъуъсейнан хизанда вад лагъай рушъа дидедиз хъана. Диде фад къакъатуникли, адан гавазивилер акун тавур руша, са ширдин кѣлугъуъа:

Дале, вуна дун куъ хаяй,
Катназакъай къакъажнагъал.

Зунверчкъейн шѣиб хъана,
Лѣпѣлѣлрин ж алажнагъал.

Зирек, зигъин хѣн руш халкъдин манийрал, суъгъуурдин махарал ва мисатралрик алаз чѣхи хъана. Тѣбиатдин яратмишунрин рекъай пай ганвай Саяда вичиз гъасир авур вакъайрикай ва иллаки вичин кѣилел атай

душъушдин крарикай бѣндер гуълугъурдай, абур вичин тазаргушери хуралай лугъудай. Яшар гамам хъанвай Саядин къунишдал яшамиз жѣзвай, аял вахтар санал фейи, лежбер Мирземегъамедан хва Шихрагъим чеб-чѣп ашукъ

хъанай. Саяд кесиб гала
Шихрагъымизгузвач. Видеъруш
вич пулдиъхъ гуз кланзавай
стхадилай арза ийиз хуъруън
кавхадин, фекидин патав фенай,
амма садакайни куъмекхъанач.
Гъа члавуз, клвачер чиликай
жигай Саяда жемитиосъ элъхъена
лагъанай:

Азиз эллер, аз айибмир
Зундердери канавайди я.
Клангада хуъреамаз,
Таклан вакъаз ганавайдия.

Жемитикай куъмек тахъай
Саяд глебиатдин къуватрихъ
элъхъена:

За паварвай къава хабар,
Ашуъхъ хуънухъ тахсир жалъи?
Чара хуъни авуркъабар
Зирмелла, эхир я жалъи?

Дуънятирвал гъарайна за,
Зун кландаз къисмет хъанач мад.
Сирваридаз ахъайна за,
Зигафарихъ къисмет хъанач мад.

Рушанраввал авачиз стхадил
гужуналди Саяд са варлудаз
гуълуъхъ ганай.

Стхатухам дуълуъкаря,
Къве гъал къадай къанлу душман.
Вах дулуъихъ масагана,
Рекъидайла жалапашман.

Саядан рикълай вичин яр
акъатзавач: Югъ-йиф адаам аквар
вахт гуъетзавач:

Къе пуд югъязун хтана
Я Шихрагъам, ви дидардиз!

Саядан рикълай вичин яр
акъатзавач: Югъ-йиф адаам аквар
вахт гуъетзавач:

Къе пуд югъязун хтана
Я Шихрагъам, ви дидардиз!
На хабар не, ча азиз лиф,
Зидердери кайнар диз.

Намуслу руш, ихътин
мусибатдин кар эхиз тахъана,
кажалатдик къад йис яшда аваз
кечмиш хъана. Ада вичин килел
атай бахтсуз дуъшуъш
ватанэгълийри тикрар тавун патал
«Азиз вахар» ширар абуруз веси
ийизва:

Веси хуъйквез, азиз вахар,
Муъгуъуббатдалсерни гъамир.
Яря лугъуз, къузуъ гавур
Къуна, девлет ширни жемир.

Стлал Саядан сакивирни члапар

бахтсуз муъгуъуббатдикай,
гъахъсуз девирдикай
яратмишнавабур я. Абуруз
ашкидин цун ялавди кузвай
рикълай акъатай поэма лугъуз
жеда. Гъикъван Саядан килел
бедбахтвилер атанатлани, ада
вичин кыл садан виликни
агуънач. Адан ширра
шикятар, шел-хал, арзе-ферве
аватлани, сефилвал, умудсузвал
авач. Ам инсанрин бахт патал
чандилаини гъил къачуз гъауру
я

Гужар авайдуънядлай
Бахтикъара яз фида дун.
Квез къавани са эхиз акурай,
Къу дердерингъаз фида дун.

Саяд вичин хатл авай члапан
устап тир, адан эсера гъалтзавай
мъгъкем ибарайри, шикилу,
суърэтлу гафари, художественный
алатри и фикир тистикъардай
мукинвал гузва. Са къве чешне
гъин.

«Нафтамачир лампадбагъхъан
Саядан рикъ кана вахар»
Зун пиниядиз таз хъиз кана,
Цуъкавуна бегъер тагай.

Саядан уъмуър лугъуз
гежедай къван куъруъди хъана,
амма ада чи руъгъдин хазинадик
кутур пай екеди ва эхир авачирди
я...

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

10-февраль – А.С. Пушкин рикел хкидай Югъ яз къейдзава

Артухвилини бедел, Пушкин...

Урусширатдин къагъримди, зурба къаяб Александр Сергеевич
Пушкин 1799- йисуз дидедиз хъана. Вичин уъмуър лап куъруъди
хъанатлани, ада дуънядин поэзияда дерин гел туна, рекъин тийир
жавагиррал чан гъана, урус къуллугъда авай френгофидер Дантесакъ
галаз хъайи хци акъунра ам шаир Стлал Сулеймана лагъайвал,
«тапанчинди теклиф даявда (дузлда) къена. Шаирдин киникъиз
бахшна сифте члал къейди шаир М.Ю. Лермантов тир. Сулейманаз
Пушкин гъакъ ванерай-сесерай чидай. Амма члехи камалэгълиди,
Стлал Сулеймана А.С. Пушкинган къамат ачухвилелди, вичин
художественный алатралди клелзавайдав агакъарна. А ширдин
къетленвал клелзавайбурув агакъарзава чна.

Стал Сулейман,
Дагустдин халкдин шайр.

Хкиз даим мецел Пушкин

Москвада аюна суьрет,
Чир хана зави гал, Пушкин.
Ви рахунок чун лап гасрет
Язамукна шигец, Пушкин.
Вал кавия ханадуьгуш.
Йисар хана тамаман виш.
Эхигуня вунярмиш
Шакрарин кивеквал, Пушкин.
Гелбетда, вун гьатна кеве,
Алчаквал на кунач хиве.
Таланчидин гюлф дже,
Ви гунарар чач чир хана,
Кьагъган хьиз рикерган.
Вир халкди вун хана
Гардавичин рикел, Пушкин.
Залугудайвал, гьанкла,
Чинюлаш Максим Горки-
Гьада кунай а вичка
Аргухвичин бедел, Пушкин.
Намускуна чулгав дже,
Гич жузвал такъа хиве,
Заумариз ийиз тегъне,
Тир кван лап вун кьегал, Пушкин.
Теснифавур затларуна
Кутаз жербур туш са багна.
Сталшайр Сулейман
Хкиз даим мецел Пушкин!

Гьазурайди - Ш. ШАГЪБАЛАЕВ

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

Лезги халк я салан халк,
Жафа, зегмет чулгавдай.
Лезги халк я чалан халк,
Гаф халкна рахатай.
Лезги халк я сиягъди,
Илтигъанра-мягъкемди.
Ядуьвилин чилахъди,
Женгера—руьгъ гуьркемди.
Эхъечид ам кеверай
Кьван хьиткидай цир хана.
Игъакикьат сиверай
Ван хана, за чир ханач.
Зи халк чид рикъай за,
Чидадан нефесдай.
Чидарк я, чи никъай
Дувул мягъкем керецтар!

Серенжемар саналди кьабулунихъ метлеб ава

Чи уьлквела терроризмдиз
галаз жегт тухунин закон 1998-
йисан 25-июлiday кьувагда ава.
Гьакъикъатдани, терроризм,
экстремизм ва нарюмания алай
девидра инсаниятдик кьабулуь
кутавай тегъуьриз элкьенва.
Ихътин тегъуьри гзаф
тахсиркарвилерни кьанунсуз
гьерекатар арадал гьизва.
Таъсирдик акагъвай бурни асул
гьисабдай жегил-жванар я.

Гьавилай вири
махлуькьатди, иллаки кьайдаьр
хуьвай органрин куьлугъчиьри
кьетливилелди гьална кланзавай
важиблус меслаьр, везифаьр гзаф
кьвалт хьанва. Махлуькьат патал
хаталу тир чуру ниятар,
макъсадар кьиле акъудун патал
террористри чпин чанаротайни
гьил кьачува. Кьанунсуз крариз
и жуьреда таъсир авун гзаф
мягътелва гьа са вахтунда кьиле
гьакъариз текедай каря.

Ихътин чуру гьаларихъ
галаз акси жегт тухун, абуруз
гьакъикъидаказ манийвал гун
патал халкди кьуватар сад авун
герек я. Эхиримки 5-10 йисан
девидра хьанвай кьван
тахсиркарвилерихъ и кьил акил
амач. МВД-дин, ФСБ-дин,
гьукумдин ва жергедин самбар
инсанар телеф хьанва ва гьалар
давамни жезва. Четин меслаьр
чарасуздаказ гьалунин жигъетдай
гьукуматдин патай мадни
гьакъикъи куьмекар герек я.

Нарютикрин таъсирдик
акагъвай бурни тиквил ваь аргух
жезва. Вузра, юкьван
образованидин колледжра
кьелнавай гзаф жегилар кьвалах
авачиз амуькьава. Бейкар
жегилар Урусатдихъ финиз
мжбур жезва. Бжибулагайтла,
чуру рекъе гьатзава, кьанунсуз
крарал машгул жезва. И
татугайвал несийри чпин
ветерал татукъ тирвал гуьчквал
тухун тавунихъ галазни алакьату

АНТИТЕРРОР

а. Тахсиркарвилерин,
нарюманиядин жигъетдай
Докъузпара гьакъикъин гьалар аватла
чирунин маъсададани йикъаразун
Россиядин МВД-дин Докъузпара
райондин уголовный розыскдин
старший оперуполномоченный,
полициядин майор Г.З. Акбаровакъ
галаз гуьруьшмиш хьана.

- Генрих Залисултанович,
нарюманиядин вилик падкьунин
жигъетдай куьне гьанхътин
серенжемар кьабулава?

- Ненки нарюманиядиз, гьал
экстремизмдизни акси тир махсус
серенжемар кьиле тухун чи кьипин
везифайрик акагъвай меслаьр я.
Вахт-вахтунда профилактикадин
кьвалахар тухун иллаки важиблус я.
2012-2016-йисарин вахтунда вири
тахсиркарвилериз терроризмдиз,
экстремизмдиз, нарютикар кардик
кутуниз кьетидиказ аксвалунин
жигъетдай тир Дагъустан
республикадин правительствонин
кьарардалди тестикнавай
(30.12.2011-йисалай, 528-нумра)
программа кардик ква. Алан
бинедаллаз чна, полициядин
куьлугъчиьри, районда жезвай
тахсиркарвилерин вилик падатудай
чараьрни жьава.

Нарюманиядикай рахайтла,
майдин вацра «Маж-2015» серенжем
тухуниз эгечиди. Кьве девирдикай
ибарат тир и серенжем йисан
эхирдани давам хъжеда.
Серенжемдин маъсад нарютикар
гьасилзавай бур аватла чирунихъ,
абур винел акъудунихъ, кьвалба-кьвал
физ саларни нидер ахтармишунихъ
галаз алакьату я. И серенжем себеб
яз тахсиркарар винел акъуддай
мумкинвал жезва.

Са мус ятлани нарютикрин
таъсирдик акагъай ксарални чна
гуьчквал тухува, тахсиркарвилерин
рекъ тахгун патал муькьвал-муькьвал
ахтармишвава. Жегил неситар чпин

пиде-бубайрин кьепен гуьчшивилик хьун герек я. Гьар са диде-бубали аялар сагьламдаказ уьмуьрдин шегьредал акьудун патал чпин жавабдарвал вини дережада кьуна кланзава. Бязи диде-бубайриз лагьайтла, гзаф вахтара чпин аятри куьз майилвалзаватла чир жезвач. Гьелбетда, дуьз тербия гайила кьанунсуз крарихь галаз са аялдин авситг жедат. Ялани, чьехи несириг насигьатрин таьсир зурбала.

Жегьилар кьанунсуз крарал машгьул тахун патал чна муьквал-муьквал чьуру гьаларин вилик пад атлудай махсус серенжемар кьиле гухузва. Мектебра муаллимрихь галаз алакьар хуьзва ва абурун иштираквал аваз серенжемар вахтунда кьабулзава. Гьавилай инанмишвиле дилуьз жедат хьи, чи район масанриз гекьигайла ислегьди, секинди я. Шадвилелди кьейд ийиз жедат, чи районда мектебрикай кьил кьакьудна, законсуз крариз кьаришмиш хьанвай аялар авач. Хуьрерин муниципалитетрин тешикатрини чьуру агьвалатар арадал татун патал чпин шериквални аьуна кланда.

Агьалийри чпел шакук крар, азглар, вакьнаяр дуьшуьш хьайитла, наз, кьайдаяр хуьзвай органриз, гьукумдин векилриз хабар гайитла хьсаня. И вахтунда тарсир карвиле вилик пад талукь тирвал кьаз жедат.

- Кьанунди кьадагьан ийизвай чьуру крарире хь гьвай дуьшуьшар чи районда гзаф жезван? Вилик пад кьун патал кьайдаяр хуьзвай органри гьихьтин кьвала хар тамамарзава?

- Чи магьалдин агьалийри кьадагьа тир крар гзаф ийизвач. Кьанунсуз крариз рехь тагун патал ОВД-дин кьуллу гь чийри терроризмдиз акси тир комиссиядихь галаз санал семинардин ва масажуьреба-жуьре профилактикадин тебдирар кьиле гухузва. Гьакьни чун хуьрерин имамрихь, мектебрин муаллимрихь галаз муьквал-муьквал гуьрушмиш жезва. Чи райондин кьве агьали алай вахтунда меьдународный роьзиска аьа.

Куруьли ФЕРЗАЛИЕВ

Чьехи Гьалибвили 70 йис

Виктегь пулеметчик

Ханпаша Нурадиглович Нурадиглов 1922- йисан 6- июлдиз Новолан райондин Гамних (а чьаван Минай-Тугай) хуьре дидедиз хьана. Миллетди гьалтайла, чечени. Ватандин Чьехи диведа Ханпаша 5- гвардейский атлуйрин дивизиядин пулеметный взводдин командир тир. Захаровка тьвар алай хуьрун патав кьиле фейи кьизгьин жангера тек амуькьай Ханпаша Нурадиглова аьан жер аьаз, душмандин 120 аскер тергна, кьанлу фашистрин вилик фин акьвазарна, абурвай кьуд пулемет кьакьудна. Сталинграддин кьвалариз кьиле фейи сифтегьан агьуна кьегьал пулеметчикдин жангини кьегьалвилер Красная Звезда (Яру гьед) орден ва сержантдин дережа гуналди кьейшна.

1942-йисан февралдиз Шигри хуьрун патав Нурадиглован расетдин аскерар мизамдай акьатна. Гьилел хер алай кьегьалди, вич жергедай эькенч тавуна, душмандин 200 аскер терг хуьлуна Байрак хуьрудайла, кьегьал чечени аскерди мадни 300 фашистдив «дуван» агаьарна. Эхиримски жанг Ханпашади Серафимович шегьер патал кьиле фейи агьуна кьабулна. Пулеметный взводдин командирди, агьур хирекай иви кьвахьиз, ажугьламиш теьерда душмандал акция кьурна хьи, кьантуйрин жергеяр 250 аскердин кьери аьуна. Немсеривай 2 пулеметни кьакьудна. Ханпаша вични кьегьалвиле телеф хьана.

Им 1942-йисан 12- сентябрдин югь тир. «Яру Армия» тьвар алай фронтовой газетда агьалидихь галай материал чагна «Чи Ватандин виктегь аскер. Реькин тийидай Кавказдин хва, раькинни хва, лекьерин лекь Ханпаша

Нурадиглова фашистрин дестеяр 920 аскердин кьери аьуна. Игитвилелди телеф хьайи Ханпаша Нурадиглов Волгоград Областдин Кумылженский райондин Букановская хуьре кучудна. 1943- йисан 17- апрелдиз Ханпаша Нурадиглова кьейидалай кьулукь Советрин Союздин Игит лагьай чьехи тьвар гана. Ам гьакьни Ленинан, Красный Звезда, Красный Знамя орденрин иеси хьана. Махачкалада, хайи ваган-Гамнихда игитдиз гуьмбетар хьажнава. Аьан тьварунихь куьчяр, мектебар, майишатрин карханаяр янава.

Мамаев Курганда кьегьал хиз мемориальный пилта аьулнава. 1986-йисуз «Азербайжанфильм» киностудия «В семнадцать юношеских лет» тьвар алай художественный фильм сегьнеламишна. Шакирар тир Николай Сергеева Х. Нурадиглова бахшна «Ивида рагь авайди», Магомед Сулаева «Рагь гьалиб жедат» тьвар алай поэмаяр яратмишна. Игитдин тьвар эьеди хьанва, ам акьалтлар авай несилидиз эькуь чешнедин рапрап раькур авай гьед хьанва.

Шагьбала ШАГЬБАЛАЕВ

ДУЪНЬЯДИН ХАБАРАР

США батъларна

Украинадин кризис Россия себеб аз ваъ, «анжах США-дин ва адан Рагъажидай патан союзнири гъар гинахъийтлани чпин къастар гуни алакхурин себеб я». Вичин гъа юхтин фикир Египетдин «Аль-Агърам» газетдиз Россиядин президент Владимир Путина лагъана. Илан гъакиндай гъукуматдин килин сайтта 8 – февралдиз хабар ганвай.

Адан гафарай матум хъайивал, Рагъажидай патан гъукуматри са жерге гъукуматрин вилик «Россиядиз галаз, я туштла Европадиз галаз» халгъунин себеб аваз Украинада кризис хъанва. Путин къейд авурвал, Москвадиз шумуд сеферда США-диз ва адан союзнири Украинадин къенепатан крара гъахъ тавуниз эвер ганвай, амма абуру япалай азуна.

Украинада авай къал-макъал дипломатиядин къайлада аваз Минскдин икърарал асасту хъана, къве падни меслатрин столдиз аду хъана, акъвазна кlandайдакй президентигенани къейна.

В. Путинан фикирдалди «радикализм ва национализм хътин гъерекатрин вилик пад къун тавуниз кризис акъвазариз жадач». «Киевдин гъукумри гъукуматдин амай къуватрихъ ва регионрихъ галаз ахътин икърар кутлунна кланзава хъи, гъукуматда авай вири агъалийрири яшамиз жез хатасузвал ва къулайвал гиссидивал», - къейна Россиядин Кыли.

Медаль вахкана

6 – февралдиз Дагъустандин Кыл Рамазан Абдулатипова «Живи и дари жизнь другим» куъмек гун патал тир фондунин руководитель Лейла Керимовалихъ ва республикадин алтрин клинический адркандин онкогематологический отделенидин заведиш Индира

Юнусовалихъ галаз гъуруш кыле гужвана. Гъурушда генани РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хири Шихсандова иштиракна.

Гъурушдин иштиракчийри алтриз ва онкологиядин азарри къунвайбуруз куъмек гунай, РД-дин Кыл Рамазан Абдулатиповаз ва Дагъустандин парламентадин спикер Хири Шихсандоваз чуксагъулар малумарна. Куъмек гунин

фондунин тиварцелди Р. Абдулатиповаз регъимту хъуниз килигна медаль вахкана.

Илан гъакиндай «Дагъустан» РИА-диз хабар гува.

Менфятлу шейэрихъ къеъкеведа

США-дин гъукумди чпин хуси компанияри Вацран винелай менфятлу шейэр хъудунин жигъетдай гудай куъмекдикй фикирар ийизва.

Специалистрин делилрай акъазвайвал, Чилин тЕбни спутникдал иллази адан полюсрал, муракъдин гъалда аваз 1,6 млрд-лай тилим тушиз шин суърсет ала.

Алапай алаваз, Чилет вичин суърсетрал сергъят алай тилим авай элементар, Вацран деринра гъаф къадарда гъалтава.

Космосдин агентствохъ ва америкадин хуси компанияр а суърсетрин исивал азуни акси туш, амма космосдин ахтармишгунри вири инсанриз хийир гана кланзайшан барадай икърар авайди ООН-ди риклел хкана ва а кардал къадагъа эцигнава. Гъавилэй, гъа юхтин планар къуатда гун паталши

ООН-дин икърарда делишвилер хъун герек жезва. Гъар гыкI атлани, америкадин «Shackleton Energy Company» компанияди вацран мури жагъуна ва гъуъгъуылай адакй водороддикй ва кислороддикй ибарат хъанвай ракетални кудай згI гъазурдай планар ава. Амма «Moon Express» компаниядиз вацран рухвалдикй хийир хъудай физикер ава.

Тереф хвена

Инанмишбуруз халкъдин арада ва гъаI мектебрани диндин парталар алулдай икхтар авайди, килисалинни обществонин арайра рафтарвилер авай синодальный отделдин протоирей Всеволод Чаплина къейна.

Москвадин юкъва, месела,

тапочкаар ва шортикар алай инсанар хъун вичиз хуш туширди В. Чаплина хиве къуна, амма са бжибуруз шалар, чалмаар, беден кланзайаргъи парталар алайбуру хушавач.

Ада къейд авурвал, дишегъили вичин чларар Къевун неинки Ислам динда ва гъаI хаштарайрин диндани ава.

Килисалин Председателди риклел хкана, месела, Кеферпатан Кавказдин гъаф чкайра гъукуматдин мектебра рушари ва дишегъили муаллими шалар алулзава.

Гъукуматдин нафакадал алай чуудрин мектебра гадайрикъепа алулзава. Православный мектебра рушари шалар алулзава, гадайри гъуъуна хашар тваза.

Килисалин представителдин фикирдалди мектеб, дуъньядиз килигунин гъар жуъредин фикирдалди вердиш хъун лизим я. Илан гъакиндай «Интерфакс» газетдиз хабар гува.

Интернетдай гъазурайди:
Али ЭМИРСУЛТАНОВ

Чакъалдин агъавални лавгъавал

(Басня)

Сих тарар авай са тама эхиримжи вахтара аламатдин крар киле физ хъана. Анин агъалияр: пеленгар, сиклер, север, жанзурар, кьюрер, кьюгъуярар, цуцулар, миргер, тварар, хъалкъасхипер, члурун кацер, къабанар, машахар, лекенар – вири мат-къут хъанвай. Агъавалатри такубна, пагъ атанвай. Тамун саргъатрин сиясатда жевай дегисвилериз парабур акси экъечизавай. Гъахълудаказ, деполудакз.

Вакъаняр себеб яз пагъ атанвайбурун сиягъдик квачирбуру анжах чакъалар хъана. Чакъалри гила чеб чакъалар яз гъиссаман къан. Бе-ес! Абуруз чеб пеленгар хъиз ава. Пелентвални гъай члана ваъ, себевар аваз ийизвай.

Вичлуъумир, вагъширнини йиртикийрин пачагъ тир аспанди тамун са гъевчи мулк чакъалдин ихтирда гунва. Чакъалдини тамун ихтирар авай, тамун къакъан тарар авай чукунин чекиди-векил хъанва! Луъгудайвал, ламра клурув яна женнетде аватна. Ийични ада гила лавгъавални агъавал?! Акван гила адаз гым муълуъгъ желатла!

- И карни хъанатла, алемда тежер кар жеч! - лагъана, «Тамун хабарар» газетдиз аспанди чакъал къуллугъ дал тайин арнавай гъакъиндай тир фарман келтай пеленгри, севери ва масабур.

Икван гагъди тамун а чкадин агъавал авунин темягъ саки гъар са агъалидиз авай. Цийи хабарди гъавилли вири къарсурнавай къан. Гъал-агъвал члурун патал, аспанарни чакъалар квачиз, тамун муъкуъ агъалири мевшера тепшона.

- Цудхеб хиве къунайтани, а мулкуниз регъбервалун зи ихтирда гуна чир аспанди. Зи фикирар инкарнай, фицакъра, - наразивални млгътевал раикна жанзурди.

- Юхсул чакъалдик аспандиз гудай зурба ривет хъана жал? - кват хъанвайбурухъ эхъвенд, вичик жаваб квай суал гана севре.

- Ина са кыл акъат тийир месэла ава, - рахадай нубат вичел атай къабанди яду ванер къудна. - Гафунивди къванни хъуътулариз жери фандигар сикревай чалал гъиз гахъай аспан чакъалдиз муълуъгъ хъанва.

- Ада ганвай ривет гъар нивай хъайитлани гуз жедайди туш, - гаф

кудна адалат иани пеленгри. - Авам жемир куън, дустар. Куъне завай жузуз а месэла. Аспанди вичин кийирдиз чакъалди чакъалвал авун патал пишкешнавайди я а къуллугъ.

- Ламраз пурар ягъуналди адакэй шив желани?! Чакъалди гъай хъайитлани вичин чакъалвал ийиди. Чаз, лагъайтла, зиян ва хата жед, кийир – ваъ. Гъа аспанни тлуб сара къуна амукъдай югъ аргъал алач, - лагъанахъалкъасхипре.

- Буна вуч тахлифай аспандиз, пеленг? - хабар къуна лекенди.

- Адалат! Гъахъвал!

- Адалат низ герек ама?! - машахривайни гаф тапъана акъават хъанач.

Мешвера гъаклан веревирдини аз амукъна Ийкяр, варцар къвез алатна. Тамун агъалийрин яшайиш абадвиле хъунин харжир вичиз «нез», тиш цава къуна къекъвез хъана чакъал. Муъкуъбуру вири патарихъай акъажариз, маса гуз, футфа кутаз алахъна. Дуъшуъш хъайи гъар макъамда ихтиарикай менфят къачуз, саки вири ажуарнавай.

Мулкунин агъавалийиз са йис къванни хъанач, чакъалдин дадашаз эвер гудай вахт атана. Адан вилерал экъ акъван тийиди къван пи акъалтнавай. Япис-япис къадамар къачуз хъфизвай чакъал бирдан къуруш авай дерин лекъве акъиди. Гъикъван чалух авунайтани, кийир жхатнач: генани дегънедихъди акъизвай. Гъарайдиз гъай гудайдини хъанач. Адан къуйдин ванци гъакъни виридан япар денгнавай. Аспандиз акъавайтлани, ам хата-баландикай хкудиз фенач. Амни эхиримжи вахтара чакъалдин вилерал акъалтнавай пиди шаклу авунай. «Ахмаждахъ гатаз цуки цана, цуки кват хъуун четин месэла я. Вири маса гайи атчакъин эхир гъа юхитиди жед», - вичи-вичиди лагъана аспанди.

БАСНЯДИН МАНА: Гъевчи регъбервилни къуллугъ гъите гъатай са бизи инсанринни лавгъавал акъиди, эхирдай чеб садани саймиш хъийиди. Чпиз хас пуд, твар риветай алудун ва лавгъавал авун са куъруъ вахтунин мефер тирди къатудач.

Куругъли КЪАЛАЖУХВИ

«ГОЛОС ЭРЕНЛАРА»

2001-йисан
ноябрдинлай акъатнава

Тешилайди:
Докъузпара райондин
администрация,
Дагъустан Республика

Уфедитель:
Администрация Докъузпаринского
района, Республика Дагъестан

Къилин редактор:
Э.А. ГЪАЖИБЕКОВ

Жавабдар секретарь:
А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Хеуи корреспондентар:
Ш.О. ШАГЪБАЛАЕВ
К.Н. ФЕРЗАЛИЕВ

Верстка авторди
А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Чалдиз ваххай вахт: 14:00
Чапзавай вахт: - 17:00

Тираж 1200

Редакциядинни махъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мулкани я. Махъалайрин делирин дуъзвилини патакъай жаваб авторри чпи гуд. Махъалайриз рецензия гузавач ва абур элкъвена вахкузавач. Мадни, чпин махъалайри дегисвилер тунал, килер дегисарунал разитишир мухбиривай чна абур редакциядиз ракъур тамун таллабзава.

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере связи,
информационных технологий и
массовых коммуникаций по
Республике Дагестан

Регистрационный
номер ПИ №ТУ5 - 00256
от 14 июня 2013 г.

Редакциядин,
издательстводин ва
типографиядин адрес:

368750, Докъузпара
район, Угулмай дур,
тел. 8 (8269) 22-345
e-mail: erenlar2001@mail.ru